

Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Etkili İletişim Becerileri: Etkinliklere Katılımın Rolü

Cengiz BAYRAKTAR

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rize/Türkiye,

<https://orcid.org/0000-0002-4518-3715>

Esratur TERZİ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0002-1112-9307>

Berat Can İNAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0001-8841-9073>

Can AKYILDIZ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0002-8887-1665>

Ersen BAKIRHAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize/Türkiye

<https://orcid.org/0009-0008-1248-4168>

Özet

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencileri arasında iletişim becerilerinin düzeyini araştırmak ve farklı demografik özelliklerin iletişim becerilerini etkileyip etkilemediğini belirlemektir. Araştırmada, tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen yaşları ortalaması $23,86 \pm 5,10$ olan toplam 398 üniversite öğrencisi yer almıştır. Araştırmanın verileri, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Etkili İletişim Becerileri Ölçeği" kullanılarak çevrim içi anket yolu ile toplanmıştır. Verilere normallik testleri yapılmış ve normal dağıldığı tespit edilen verilerin karşılaştırmalarında MANOVA analizi kullanılmıştır. Ayrıca sürekli veriler arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon testi kullanıldı. Analizlerde üniversite öğrencilerinin etkili iletişim becerilerinin cinsiyete, yaşa, fakülteye ve çeşitli etkinliklere katılma göre farklılaştığı belirlenmiştir ($p < 0,05$). Literatürden farklı olarak çalışmamızda geniş çapta birçok fakültede öğrenim gören üniversite öğrencileri örnekleminde incelenen etkili iletişim becerisi kavramının hem fakülteler arasında farklılık gösterdiği hem de cinsiyet, yaş ve çeşitli aktivitelere katılım faktörlerinden etkilendiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak kadınların etkili iletişim kurmada daha hassas olduğu, yaş ile gelen olgunluğun iletişim becerilerinde değişim yarattığı, mezun olduklarında mesleği insanlar ile birebir ilişkileri içerecek olan öğrencilerin etkili iletişim konusunda daha duyarlı olduğu, çeşitli aktivitelere katılımın insanları sosyalleştirerek iletişim becerilerini arttırdığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Duyarlılık, empati, kişilerarası ilişki, sosyal beceri

Effective Communication Skills of University Students Studying in Different Departments: The Role of Participation in Activities

Abstract

The aim of this study is to investigate the level of communication skills among university students and determine whether participation in activities affects communication skills. The study included a total of 398 university students, selected through random sampling, with an average age of 23.86 ± 5.10 . Data for the research were collected through an online survey using the "Personal Information Form" and the "Effective Communication Skills Scale." Normality tests were conducted for the data, and One Way MANOVA analysis was used for comparisons of data found to have a normal distribution. Additionally, Pearson Correlation test was employed to examine the relationship between continuous variables. The analysis revealed that university students' effective communication skills differed based on gender, age, faculty, and participation in various activities ($p < 0.05$). In contrast to the literature, our study found that the concept of effective communication skills, examined in a sample of university students studying in various faculties, not only varied among faculties but also was influenced by factors such as gender, age, and participation in various activities. In conclusion, the study determined that women are more sensitive in establishing effective communication, maturity with age brings changes in communication skills, students whose future professions involve direct interactions with people are more sensitive to effective communication, and participation in various activities enhances communication skills by socializing individuals.

Key Words: Sensitivity, empathy, interpersonal relationship, social skill

SUMMARY

Introduction and Aim

Universities should provide many activities to develop students' communication skills in order to cope with the challenges of the globalizing world. Considering the benefits of effective communication skills on university students, examining the communication skills of university students in the current period is important in terms of providing a source for the literature about the current situation. Accordingly, the aim of this study is to investigate the level of communication skills among university students and to determine whether different demographic characteristics affect their communication skills. This study will also enable to determine the level of communication skills that university students should have before graduation and to evaluate whether the opportunities provided by the university for their students are effective or not.

Material & Method

A total of 398 university students, 147 male and 251 females, with an average age of 23.86 ± 5.10 years, determined by the random sampling method, took part in the survey form. The data of the study were collected using the "Personal Information Form" and the "Effective Communication Skills Scale". The survey form was sent to the participants via Google Docs online survey between April 2023 and June 2023. After the participants were given descriptive information about the importance and purpose of the research, the data were collected only from people who participated voluntarily. Statistical analyzes were performed using IBM SPSS v.26.0 and JASP 16.2 statistical software programs. The results were evaluated at the 0.05 significance level. The number of samples to be included in the study was determined by G-Power analysis. Normality tests were applied to the data and MANOVA analysis was performed in comparison of the data found to be normally distributed. In addition, Pearson Correlation test was used to examine the relationship between continuous data.

Result and Discussion

In terms of the main effect of the faculty variable, it was determined that there was a significant difference in the sub-dimensions of ego-enhancing language, active listening, self-knowledge-self-disclosure, empathy and using the I language ($p < 0.05$). In the ego-enhancing language dimension, it was seen that the average of education, economic and administrative units students was higher than the average of sports science students, and the average of physiotherapy and rehabilitation students was higher than the average of theology, sports sciences and tourism students. In the dimension of active listening, it was seen that the averages of education and science and literature students were higher than the averages of sports science students. In the dimension of self-knowledge-self-disclosure, it was seen that the average of engineering students was higher than the average of physiotherapy and rehabilitation and tourism students, and the average of sports science students was higher than the average of tourism students. In the empathy dimension, it was seen that the average of dentistry students was higher than the average of sports science students. In the dimension of using I language, it was seen that the averages of dentistry, education, physiotherapy and rehabilitation, law, economic and administrative units students were higher than the averages of theology students, and the averages of physiotherapy and rehabilitation students were higher than the averages of engineering, sports sciences and tourism students ($p < 0.05$). When the main effect of activity participation was examined, it was determined that there was a significant difference in the self-knowledge-self-disclosure sub-dimension ($p < 0.05$). It was observed that the average of those who participated in the activities in the self-knowledge dimension was higher than the average of those who did not participate in the activities. In terms of the main effect of the gender variable; In the sub-dimensions of using ego-enhancing language, empathy and self-language, the averages of women were significantly higher, while the averages of men in the sub-dimension of active listening were significantly higher ($p < 0.05$). It was determined that there was a negative correlation between age and

ego-enhancing language dimension, and a positive correlation between self-knowledge and self-disclosure dimension ($p<0.05$).

Unlike the literature, in our study, it was determined that the concept of effective communication skills, which was examined in a large sample of university students studying in many faculties, differed between faculties and was affected by the factors of gender, age and participation in various activities. As a result, it has been determined that women are more sensitive in communicating effectively, maturity that comes with age creates a change in their communication skills, students whose profession will include one-to-one relationships with people when they graduate are more sensitive about effective communication, and participation in various activities increases their communication skills by socializing people. In line with these results, it can be said that communication skills are a concept that can be learned and reinforced. Considering that effective communication is an important factor for people to establish healthy relationships and to find a common way in interpersonal conflicts, university students' learning and reinforcing these skills and making their behaviors permanent before they start their profession will facilitate their future work life. For this reason, it is an issue that should be considered in terms of organizing more communication-oriented activities in university environments, including more sports/artistic/cultural activities in terms of socialization of students, providing common sense and being more sensitive in this regard.

1. GİRİŞ

Üniversitelerin pazar ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli alanlarda mezunlar yetiştirmedeki rolü, yalnızca akademik başarıya değil, aynı zamanda rekabet için gerekli olan genel becerilere veya "sosyal becerilere" de odaklanmaktadır. Dahası, işverenler artık gelecekteki çalışanlarını seçerken genel becerileri ve kişiliği göz önüne almaktadır. Özellikle iş arama sürecinde, sıklıkla gerçekleştirilen iş görüşmelerinde iletişim becerilerinin önemi karşılıklı kabul görme açısından dikkate alınması gereken bir husustur (Kementarian, 2006).

İletişim, insanlar arası etkileşimin en temel unsuru olarak kabul edilir ve bir bireyin ya da toplumun sağlıklı ve doyurucu ilişkiler kurmasını sağlar. Bu ilişkilerin niteliği ve kalitesi, bireylerin iletişim becerilerinde saklıdır. Bu doğrultuda, iletişim becerisi iyi olan kişilerin kurmuş oldukları ilişkilerin, daha iyi anlaşabildiği, daha iyi dinleyebildiği ve kendini daha iyi ifade edebildiği için daha sağlıklı olduğu düşünülmektedir (Öztürk ve Soytürk, 2019).

İletişim becerilerinin etkililiğini kavrayabilmek için iletişim olgusunun kapsamını bilmek gerekmektedir. Toplum içinde yaşamını sürdüren insanın kendisini ve çevresini daha iyi anlamlandırmasına ve diğer insanlarla uyumlu ilişkiler sürdürebilmek için etkileşime, geçmişte yaşamış ve hala yaşamakta olan kişilerin miras olarak bıraktıkları bilgilerinden faydalanmasına yardım eden özel bir becerisi vardır. Bu beceri, insanın iletişim gücü olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda iletişim olgusunu bir anlatma ve anlaşma bilimi olarak açıklamak mümkündür (Yüksel, 2008). İletişim, insanlar arası duygu, düşünce ve hislerin yazılı, sözlü veya beden dili kullanılarak aktarıldığı bir anlaşma süreci olarak tanımlanabilir (Elkatmış ve Ünal, 2014).

Toplumsal bir varlık olarak birey anlamak ve anlaşılacak ister. Bireyin toplumsal hayat içerisinde insanlar ile olan ilişkilerini düzenlemesinin, çevresine uyum sağlayabilmesinin ve bu sayede nitelikli bir yaşam sürebilmesinin ön koşulu güçlü bir iletişim becerisine sahip olmasıdır (Elkatmış ve Ünal, 2014). Bireyin yaşantısının büyük bir bölümünün sosyal ortamlarda geçtiği göz önünde

bulundurulduğunda iletişimin de birey yaşamında ne denli önemli bir yere sahip olduğu açıktır (Selanik, 2015).

Etkili iletişim becerisine sahip ve kendisini iyi ifade edebilen bireyler yaşamlarında karşılaştıkları sorunların birçoğunun üstesinden gelebilecek yeterliliğe sahiptir (Varışoğlu, 2017). Etkili iletişim becerileri aile içi ilişkilerinin, eş ile olan ilişkilerin, arkadaşlık ilişkilerinin, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin, astlar ve üstler ile olan ilişkilerin sağlıklı ve uzun süreli bir şekilde geliştirilmesine ve sürdürülmesine yardımcı olur (Yüksel-Şahin, 2011). Gibson ve Mitchell (1995) ise pek çok kuramcı gibi iletişim becerilerinden söz ederlerken sözel olmayan mesajlara duyarlılık ve etkili dinleme üzerinde ısrarla durmaktadırlar. Bu beceriler bir dizi özellikten etkilendiği gibi kültür tarafından da etkilenir ve istenirse bazı ilişki örüntüleri değiştirilebilir. İletişim becerilerinin doğuştan ve sezgi yoluyla gerçekleştiğini düşünenler olsa da pek çok çalışma, iletişim tekniklerinin çoğu öğesinin öğrenilebilir ve öğretilebilir özelliklere sahip olduğunu göstermektedir (Corey, 2001, s. 64-72).

Bu bağlamda araştırmamızda öğrencilerin iletişim becerilerinin hangi özelliklerden etkilendiğinin belirlenmesi hedeflenmektedir. İletişim tekniklerinin çoğu öğesinin öğrenilebilir ve öğretilebilir özelliklere sahip olduğu düşünüldüğünde üniversite öğrencilerinin ne düzeyde olduğunun belirlenmesi alana bilgi katacaktır.

Üniversite öğrencileri ergenlik ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemindedir. Yaşamın bu evresinde bireyler, kendi sorumluluklarını üstlenme, bağımsız kararlar alma, iş sahibi olma, aile kurmaya hazırlanma, başkalarıyla anlamlı yakın ilişkiler kurma ve sürdürme gibi bu döneme özgü gelişimsel görevlerle karşı karşıya kalırlar (Bussard ve Lawrence, 2019). Bu aşamada bireylerin yakın ilişkiler kurmada başarısız olması ya da rol karmaşası yaşamaması, kendini başkalarından soyutlamasına ya da başkaları tarafından dışlanmasına neden olabilir. Buda bazı gençlerin benzer nitelikteki duygularını başkalarıyla paylaşmasını ve onlarla iyi geçinmesini zorlaştırır (Kayhan ve Erdem, 2019).

Bu kapsamda gençlerin bu durumun üstesinden gelebilmesi için kendilerini ifade edebilmesinde ve karşısındaki kişiyi anlayabilmesinde etkili bir iletişim becerisi gerekir. İletişim becerilerinin ilişkiler, akademik performans ve gelişim üzerindeki güçlü etkileri düşünüldüğünde, etkili iletişim becerilerine sahip olan gençlerin, çevreleriyle sosyal etkileşim kurmada, kendini geliştirmede ve uyum sağlamada daha başarılı olabileceği açıktır (Sawyer ve ark., 2000). Bu doğrultuda toplumumuzda üniversite mezunlarının, iyi iletişim becerilerine sahip olarak özyönetimde, sosyal uyumda, yaratıcılıkta, karar vermede ve problem çözümede başarılı olması beklenmektedir (Sawyer ve ark., 2000). Bu nedenle fakülteler, öğrencilere açık ve etkili iletişim kurabilme becerisi kazandırmak zorundadır. Bu kapsamda da iletişim becerileri üniversitelerde odak noktası olarak tanımlanan genel becerilerin bileşeni olarak ele alınmaktadır (Kementerian, 2006).

Üniversite öğrencileri üzerinde iletişim becerilerine ilişkin yapılan çalışmalarda, olumlu bir iletişim ortamının öğrencilerin nasıl iletişim kuracaklarını öğrenmelerine ve böylece daha iyi iletişim becerilerine sahip olmalarına fırsat sağladığı bulunmuştur (Cleland ve ark., 2005; Ihmeideh ve ark., 2010). Bu nedenle, üniversite öğrencilerine, eğitimlerinin ardından iş piyasasına daha iyi hazırlanabilmeleri için etkili iletişim kurma fırsatlarının verilmesi gerekmektedir. Ayrıca seçtiği mesleğe başlamak üzere hazırlanan bir üniversite öğrencisinin, iletişim becerilerinin tam olarak gelişebilmesi için iletişim becerilerini daha geniş ve bütünsel olarak geliştiren her türlü faaliyete katılma fırsatı ve bilgisi verilmelidir (Ihmeideh ve ark., 2010). Küreselleşen dünyamızda, üniversite öğrencilerinin farklı kültürel bağlamlarda iletişim becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Penbek ve ark., 2009). Harlak ve ark. (2008), üniversite öğrencilerinin üniversitedeki ilk yıllarından itibaren iletişim becerilerini geliştirebilecekleri etkinliklere katılmalarını önermektedir.

Bu kapsamda üniversiteler, küreselleşen dünyanın zorluklarıyla başa çıkabilmek için öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik birçok aktiviteyi sağlamalıdır. Etkili iletişim becerilerinin üniversite öğrencileri üzerinde sağladığı faydalar düşünüldüğünde mevcut dönemde üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi literatüre günümüzde oluşan durum hakkında kaynak sağlaması açısından önemlidir. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencileri arasında iletişim becerilerinin düzeyini araştırmak ve farklı demografik özelliklerin iletişim becerilerini etkileyip etkilemediğini belirlemektir. Bu çalışma ayrıca, üniversite öğrencilerinin mezun olmadan önce sahip olmaları gereken iletişim becerilerinin ne düzeyde olduğunun belirlenmesine ve üniversitenin öğrencilerine yönelik sağladığı fırsatların etkili olup olmadığının değerlendirilebilmesine olanak sağlayacaktır. Bu amaçla araştırmamızda öncelikle etkili iletişim becerileri belirlenmiş sonrasında da iletişim becerileri üzerinde etkisi olduğu düşünülen kişisel faktörler açısından karşılaştırmalar yapılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulguların, akademik personel, üniversite popülasyonu ile çalışan psikologlar veya üniversite danışma merkezleri gibi unsurların öğrencilere yönelik etkinlikler geliştirmesinde önemli katkılar ve bakış açıları sağlayacağı düşünülmektedir.

2. MATERYAL & METOT

Araştırma Deseni

Çalışmada sosyal bilimler alanında kullanılan nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmış olup veri toplama tekniği olarak anket çalışması yapılmıştır. Çalışmada öğrencilerin etkili iletişim becerileri ortaya konularak cinsiyet, yaş, öğrenim görülen birim ve sportif / sanatsal / kültürel etkinliklere katılım durumu gibi demografik özelliklerin etkili iletişim becerileri üzerinde etkili olup olmadığı belirlenmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırmada, uygulanan anket formunu, tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen yaşları ortalaması $23,86 \pm 5,10$ olan 147 erkek, 251 kadın toplam 398 üniversite öğrencisi yer almıştır. Yapılan G-Power analizi sonrasında 357 katılımcının örnekleme sayısı için yeterli olduğu görülmüştür (Kuşat, 2023). Katılımcılardan aşağıdaki kriterlerden birini karşılamayanlar çalışmadan hariç tutulmuştur:

- 18 ila 30 yaş arasında olmak
- Üniversitede öğrenci olmak
- Gönüllü olmak

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Etkili İletişim Becerileri Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Anket formu, Nisan 2023 - Haziran 2023 tarihleri içerisinde Google Docs çevrim içi anket yolu ile katılımcılara gönderilmiştir. Katılımcılara araştırmanın önemi ve amacı ile ilgili açıklayıcı bilgiler verildikten sonra veriler, sadece gönüllü katılım gösteren kişilerden toplanmıştır. Veri formu gönüllü onam formu, bağımsız değişkenlerin ve bağımlı değişkenin olduğu üç bölümden oluşturulmuştur. Sadece gönüllü olduğunu belirten bireyler anket sorularının olduğu aşamaya geçmiştir. Tüm anket sorularının işaretlenmesi zorunlu kılınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu form, araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup, araştırmanın amacı kapsamında cinsiyet, yaş, öğrenim görülen birim ve sportif/sanatsal/kültürel etkinliklere katılım durumu gibi bağımsız değişkenlerle ilgili sorulardan oluşmaktadır. Bu çalışmada kullanılan değişkenler önceki çalışmalar referans alınarak belirlenmiştir (Arı, 1989; Ihmeideh ve ark., 2010; Öztürk ve Soytürk, 2019; Penbek ve

ark., 2009; Sawyer ve ark., 2000). Bu bölümde yer alan değişkenler araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmuştur.

Etkili İletişim Becerileri Ölçeği

Buluş ve ark. (2017) tarafından geliştirilen etkili iletişim becerileri ölçeği beş boyuttan ve 34 maddeden oluşurken 5'li likert şeklinde cevaplanmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında alt boyutlara ilişkin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayılarının 0,72 ile 0,85 arasında değiştiği görülmektedir.

Ölçek egoyu geliştirici dil, etkin dinleme, kendini tanıma/açma, empati ve ben dili şeklinde 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Likert değerlendirmesi; hiç uygun değil, çok az uygun, kısmen uygun, çoğunlukla uygun ve tamamen uygun şeklindedir.

- *Egoyu Geliştirici Dil*: Bireyin kendini zayıf ve yetersiz görmesine neden olmadan, yetenekleri öne çıkarılarak, eksiklikleri dile getirilerek, kişinin eksikliklerini giderebileceği algılanmaya ve hissedilmeye çalışılır.
- *Etkin/Katılımlı Dinleme*: Kişinin mesajını anlamasına katkıda bulunmak için yeterli motivasyon ve dikkatle katılım.
- *Kendini Tanıma / Açma*: Bireyin kendisinin farkında olmasına, düşünce ve duygularıyla yeterli bir ilişki kurmasına, kendini gönüllü olarak açmasına ve şeffaf olmasına işaret eder.
- *Empati*: Bireyin karşısındakinin subjektif dünyasından yola çıkarak onu anlaması ve böylece anlaşılabilir duygu, düşünce ve beklentileri kendisine aktarmasıdır.
- *Ben Dili*: Mesajı ileten kişinin istenildiği gibi algılanmayan davranışının dinleyici üzerindeki etkilerinin geri bildirimi olarak tanımlanmaktadır. Davranışın başkalarını nasıl etkilediğini açıklar, somut etkilere işaret eder ve duyguyu tanımlar (Buluş vd., 2017).

Örneğimizde ölçeğin güvenilirlik kat sayısı egoyu geliştirici dil boyutunda 0,835, etkin dinleme boyutunda 0,897, kendini tanıma boyutunda 0,719, empati boyutunda 0,904 ve ben dili boyutunda 0,756 olarak hesaplandı.

Verilerin Analizi

İstatistiksel analizler, IBM SPSS v.26.0 ve JASP 16.2 istatistik yazılım programları kullanılarak yapıldı. Sonuçlar $\alpha = 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirildi. Çalışmada araştırmaya dâhil edilecek örneklem sayısı G-Power analizi ile belirlendi. Betimleyici istatistikler uygulanarak frekans, ortalama ve standart sapma değerleri gösterildi.

Verilere normallik testleri uygulanarak (Çakır, 2021a, s: 105; Çakır 2021b, s: 57; Kalkavan, 2021, s: 30; Kayhan, 2021, s: 197) MANOVA analizinin ön koşullarından olan çoklu normallik dağılımının sağlandığı belirlendi ($\pm 1,5$) (Tabachnick ve ark., 2013, s: 502). Çok değişkenli analizlerde varyans-kovaryans matrislerinin eşitliği koşulunun sağlanması da gerekmektedir. Bu nedenle araştırmamızda Box M testinden yararlanılarak verilerin varyans-kovaryans homojenliği ($p > 0,05$) varsayımına uyduğu gözlemlendi (Tabachnick ve ark., 2013, s: 502). Bu doğrultuda verilerin karşılaştırılmasında ön koşulları sağlanmış olan MANOVA analizi kullanıldı. Ayrıca sürekli veriler arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon testi kullanıldı.

3. BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte açısından etkili iletişim becerileri

Alt Boyutlar	Fakülte	n	Ort	SS	Çarp±Bas	SD	F	p	η ²
Egoyu Geliştirici Dil	Diş Hekimliği (1)	30	3,96	0,71	-0,71±0,74				
	Eğitim (2)	78	3,96	0,67	-0,49±0,32				
	Fen Edebiyat (3)	26	3,96	0,65	-0,55±1,14			0,000*	
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (4)	26	4,29	0,42	0,69±-0,86				
	Hukuk (5)	32	3,72	0,80	-0,85±0,04			2>10,	
	İktisadi ve İdari Birimler (6)	24	4,10	0,62	0,16±-1,35	10-387	4,948	4>7,	0,113
	İlahiyat (7)	42	3,54	0,54	-0,41±-0,64			4>10,	
	Mühendislik (8)	54	3,82	0,70	-0,92±1,08			4>11,	
	Sağlık Bilimleri (9)	20	3,83	0,32	0,10±-1,13			6>10	
	Spor Bilimleri (10)	42	3,44	0,82	-0,43±1,49				
	Turizm (11)	24	3,47	0,86	-0,62±1,30				
Etkin Dinleme	Diş Hekimliği (1)	30	4,26	0,45	0,15±-0,49				
	Eğitim (2)	78	4,26	0,61	-0,56±0,15				
	Fen Edebiyat (3)	26	4,42	0,49	-0,56±-0,53				
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (4)	26	4,10	0,45	0,98±0,54			0,005*	
	Hukuk (5)	32	4,28	0,52	-0,10±-1,37				
	İktisadi ve İdari Birimler (6)	24	4,15	0,58	0,06±-1,16	10-387	2,572	2>10,	0,062
	İlahiyat (7)	42	4,13	0,57	-0,56±0,21			3>10	
	Mühendislik (8)	54	4,14	0,62	-0,18±-0,61				
	Sağlık Bilimleri (9)	20	4,08	0,34	-0,89±0,03				
	Spor Bilimleri (10)	42	3,82	0,85	-0,72±1,26				
	Turizm (11)	24	3,90	1,02	-0,30±1,13				
Kendini Tanıma- Kendini Açma	Diş Hekimliği (1)	30	3,71	0,88	-0,67±1,31				
	Eğitim (2)	78	3,67	0,74	0,08±-1,03				
	Fen Edebiyat (3)	26	3,72	0,64	0,35±-0,16				
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (4)	26	3,20	0,79	-0,72±-0,89			0,001*	
	Hukuk (5)	32	3,56	0,75	-0,30±1,17				
	İktisadi ve İdari Birimler (6)	24	3,57	0,85	0,10±1,16	10-387	2,930	8>4,	0,070
	İlahiyat (7)	42	3,54	0,57	0,62±1,12			8>11,	
	Mühendislik (8)	54	3,78	0,67	0,06±1,34			10>11	
	Sağlık Bilimleri (9)	20	3,30	0,71	0,70±0,25				
	Spor Bilimleri (10)	42	3,78	0,70	-0,12±0,88				
	Turizm (11)	24	3,13	0,79	-0,37±0,80				
Empati	Diş Hekimliği (1)	30	4,15	0,44	0,61±0,09				
	Eğitim (2)	78	3,98	0,57	-0,02±0,57				
	Fen Edebiyat (3)	26	4,12	0,60	0,17±1,10				
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (4)	26	3,87	0,58	0,96±0,07				
	Hukuk (5)	32	4,00	0,50	-0,09±0,81			0,006*	
	İktisadi ve İdari Birimler (6)	24	3,86	0,69	-0,22±0,48	10-387	2,544		0,062
	İlahiyat (7)	42	3,99	0,51	0,31±0,31			1>10	
	Mühendislik (8)	54	4,01	0,55	0,25±0,52				
	Sağlık Bilimleri (9)	20	4,03	0,34	-0,27±0,47				
	Spor Bilimleri (10)	42	3,64	0,73	-0,55±1,14				
	Turizm (11)	24	3,64	0,95	-0,64±0,26				
Ben Dilini Kullanma	Diş Hekimliği (1)	30	3,71	0,54	0,77±0,65			0,000*	
	Eğitim (2)	78	3,69	0,52	0,26±0,24	10-387	5,306		0,121
	Fen Edebiyat (3)	26	3,58	0,49	-0,51±0,05			1>7,	
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (4)	26	3,90	0,42	-0,55±1,47			2>7,	

Hukuk (5)	32	3,64	0,44	0,17±0,16	4>7,
İktisadi ve İdari Birimler (6)	24	3,75	0,49	-0,16±1,10	4>8,
İlahiyat (7)	42	3,21	0,49	0,46±0,37	4>10,
Mühendislik (8)	54	3,48	0,57	-0,50±0,52	4>11,
Sağlık Bilimleri (9)	20	3,66	0,22	-0,21±0,94	5>7,
Spor Bilimleri (10)	42	3,44	0,48	0,36±0,84	6>7
Turizm (11)	24	3,42	0,46	-0,25±1,48	

n: Frekans, *Ort*: Ortalama, *SS*: Standart sapma, *SD*: Serbestlik derecesi

Verilerin varyans-kovaryans matrislerinin eşitliği koşulunu sağlayıp sağlamadığını belirleyebilmek için Box M testinden yararlanıldı. Test sonuçları verilerin varyans-kovaryans homojenliği ($p>0,05$) varsayımına uyduğunu gösterdi (Box M test= 619,442; $p= 0,304$; $p>0,05$). Her bir bağımlı değişkenin varyanslarını inceleyebilmek için ise Levene testi uygulandı. Levene testi sonuçlarına göre, on bir bağımlı değişkene ait anlamlılık düzeyleri 0,05'ten büyük olduğu için değişkenlere ait varyansların homojenliği ayrı ayrı desteklendi ve bağımlı değişkenlere ait hata varyanslarının homojen olduğu belirlendi. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Manova testinin güvenilirliği için gerekli olan koşulların sağlandığı görüldü.

Etkili iletişim becerileri ölçeğinin alt boyutları üzerinde yapılan MANOVA analizi sonucunda, "fakülte" değişkeninin etkili iletişim becerileri üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu görüldü [$\lambda = 0,627$; $F_{(50,1750,113)} = 3,775$; $p < 0,05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla yapılan ANOVA sonuçlarında, "fakülte" değişkeni ana etkisi açısından; egoyu geliştirici dil [$F_{(10,387)} = 4,948$; $p < 0,05$], etkin dinleme [$F_{(10,387)} = 2,575$; $p < 0,05$], kendini tanıma-kendini açma [$F_{(10,387)} = 2,930$; $p < 0,05$], empati [$F_{(10,387)} = 2,544$; $p < 0,05$] ve ben dilini kullanma [$F_{(10,387)} = 13,702$; $p < 0,05$] alt boyutlarında anlamlı fark olduğu belirlendi. Egoyu geliştirici dil boyutunda eğitim ve iktisadi ve idari birimler öğrencilerinin ortalamalarının spor bilimleri öğrencilerinin ortalamalarından, fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin ortalamalarının ise ilahiyat, spor bilimleri ve turizm öğrencilerinin ortalamalarından yüksek olduğu görüldü. Etkin dinleme boyutunda eğitim ve fen edebiyat öğrencilerinin ortalamalarının spor bilimleri öğrencilerinin ortalamalarından yüksek olduğu görüldü. Kendini tanıma-kendini açma boyutunda mühendislik öğrencilerinin ortalamalarının fizyoterapi ve rehabilitasyon ve turizm öğrencilerinin ortalamalarından, spor bilimleri öğrencilerinin ortalamalarının ise turizm öğrencilerinin ortalamalarından yüksek olduğu görüldü. Empati boyutunda diş hekimliği öğrencilerinin ortalamalarının spor bilimleri öğrencilerinin ortalamalarından yüksek olduğu görüldü. Ben dilini kullanma boyutunda diş hekimliği, eğitim, fizyoterapi ve rehabilitasyon, hukuk, iktisadi ve idari birimler öğrencilerinin ortalamalarının ilahiyat öğrencilerinin ortalamalarından, fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin ortalamalarının ise mühendislik, spor bilimleri ve turizm öğrencilerinin ortalamalarından yüksek olduğu görüldü. Etki boyutları incelendiğinde öğrenim görülen fakültenin egoyu geliştirici dil, etkin dinleme, kendini tanıma-kendini açma, empati ve ben dilini kullanma boyutları üzerinde düşük düzeyde etkiye sahip olduğu belirlendi.

Tablo 2. Öğrencilerin sportif / sanatsal / kültürel etkinliklere katılımları açısından etkili iletişim becerileri

Alt Boyutlar	Sportif / Sanatsal / Kültürel Etkinliklere Katılım	n	Ort	SS	Çarp±Bas	SD	F	p	η ²
Egoyu Geliştirici Dil	Evet	215	3,83	0,70	-1,21±1,15	1-396	0,146	0,703	-
	Hayır	183	3,80	0,73	-0,68±1,15				
Etkin Dinleme	Evet	215	4,18	0,62	-1,33±1,14	1-396	1,518	0,219	-
	Hayır	183	4,10	0,65	-1,26±1,24				
Kendini Tanıma	Evet	215	3,68	0,71	-0,21±0,37	1-396	7,414	0,007*	0,018
	Hayır	183	3,48	0,78	0,10±0,80				
Empati	Evet	215	3,95	0,57	-1,00±1,15	1-396	0,119	0,731	-
	Hayır	183	3,93	0,66	-0,59±1,14				
Ben Dilini Kullanma	Evet	215	3,57	0,50	-0,15±0,10	1-396	0,002	0,961	-
	Hayır	183	3,57	0,54	0,10±0,44				

n: Frekans, *Ort:* Ortalama, *SS:* Standart sapma, *SD:* Serbestlik derecesi, *Çarp:* Çarpıklık, *Bas:* Basıklık

Verilerin varyans-kovaryans matrislerinin eşitliği koşulunu sağlayıp sağlamadığını belirleyebilmek için Box M testinden yararlanıldı. Test sonuçları verilerin varyans-kovaryans homojenliği ($p > 0,05$) varsayımına uyduğunu gösterdi (Box M test= 58,400; $p = 0,147$; $p > 0,05$). Her bir bağımlı değişkenin varyanslarını inceleyebilmek için ise Levene testi uygulandı. Levene testi sonuçlarına göre, iki bağımlı değişkene ait anlamlılık düzeyleri 0,05'ten büyük olduğu için değişkenlere ait varyansların homojenliği ayrı ayrı desteklendi ve bağımlı değişkenlere ait hata varyanslarının homojen olduğu belirlendi. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Manova testinin güvenilirliği için gerekli olan koşulların sağlandığı görüldü.

Etkili iletişim becerileri ölçeğinin alt boyutları üzerinde yapılan MANOVA analizi sonucunda, "sportif / sanatsal / kültürel etkinliklere katılım" değişkeninin etkili iletişim becerileri üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu görüldü [$\lambda = 0,975$; $F_{(5,392)} = 3,007$; $p < 0,05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla yapılan ANOVA sonuçlarında, "sportif / sanatsal / kültürel etkinliklere katılım" değişkeni ana etkisi açısından; kendini tanıma-kendini açma [$F_{(1,396)} = 7,414$; $p < 0,05$] alt boyutunda etkinliklere katılanların ortalamaları, etkinliklere katılmayanların ortalamalarından anlamlı şekilde daha yüksektir. Etki boyutu incelendiğinde sportif / sanatsal / kültürel etkinliklere katılımın kendini tanıma-kendini açma boyutlu üzerinde düşük düzeyde etkiye sahip olduğu belirlendi.

Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyetleri açısından etkili iletişim becerileri

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort	SS	Çarp±Bas	SD	F	p	η ²
Egoyu Geliştirici Dil	Erkek	147	3,60	0,79	-1,02±1,43	1-396	22,295	0,000*	0,053
	Kadın	251	3,94	0,63	-0,62±0,56				
Etkin Dinleme	Erkek	147	4,00	0,77	-1,43±0,54	1-396	12,725	0,000*	0,031
	Kadın	251	4,23	0,53	-0,14±0,71				
Kendini Tanıma - Kendini Açma	Erkek	147	3,59	0,71	0,02±0,70	1-396	0,004	0,950	-
	Kadın	251	3,59	0,77	-0,21±0,59				
Empati	Erkek	147	3,85	0,71	-1,21±0,73	1-396	4,963	0,026*	0,012
	Kadın	251	3,99	0,54	0,01±0,17				
Ben Dilini Kullanma	Erkek	147	3,45	0,53	0,42±0,10	1-396	13,702	0,000*	0,033
	Kadın	251	3,65	0,50	-0,28±0,11				

n: Frekans, *Ort:* Ortalama, *SS:* Standart sapma, *SD:* Serbestlik derecesi, *Çarp:* Çarpıklık, *Bas:* Basıklık

Verilerin varyans-kovaryans matrislerinin eşitliği koşulunu sağlayıp sağlamadığını belirleyebilmek için Box M testinden yararlanıldı. Test sonuçları verilerin varyans-kovaryans homojenliği ($p > 0,05$)

varsayımına uyduğunu gösterdi (Box M test= 67,512; $p= 0,282$; $p > 0,05$). Her bir bağımlı değişkenin varyanslarını inceleyebilmek için ise Levene testi uygulandı. Levene testi sonuçlarına göre, iki bağımlı değişkene ait anlamlılık düzeyleri 0,05'ten büyük olduğu için değişkenlere ait varyansların homojenliği ayrı ayrı desteklendi ve bağımlı değişkenlere ait hata varyanslarının homojen olduğu belirlendi. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Manova testinin güvenilirliği için gerekli olan koşulların sağlandığı görüldü. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Manova testinin güvenilirliği için gerekli olan koşulların sağlandığı görüldü.

Etkili iletişim becerileri ölçeğinin alt boyutları üzerinde yapılan MANOVA analizi sonucunda, "cinsiyet" değişkeninin etkili iletişim becerileri üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu görüldü [$\lambda = 0,928$; $F_{(5,392)} = 6,089$; $p < 0,05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla yapılan ANOVA sonuçlarında, "cinsiyet" değişkeni ana etkisi açısından; egoyu geliştirici dil [$F_{(1,386)} = 22,295$; $p < 0,05$], empati [$F_{(1,396)} = 4,963$; $p < 0,05$] ve ben dilini kullanma [$F_{(1,396)} = 13,702$; $p < 0,05$] alt boyutlarında kadınların ortalamaları, etkin dinleme [$F_{(1,386)} = 12,728$; $p < 0,05$] alt boyutunda ise erkeklerin ortalamaları anlamlı şekilde daha yüksektir. Etki boyutları incelendiğinde cinsiyetin egoyu geliştirici dil, empati, ben dilini kullanma ve etkin dinleme boyutları üzerinde düşük düzeyde etkiye sahip olduğu belirlendi.

Tablo 4. Öğrencilerin yaşı ile etkili iletişim becerileri arasındaki ilişki

Değişken		Egoyu Geliştirici Dil	Etkin Dinleme	Kendini Tanıma-Kendini Açma	Empati	Ben Dilini Kullanma
Yaş	r	-0,116*	0,021	0,124*	-0,054	0,038
	p	0,020	0,683	0,013	0,285	0,447

Üniversite öğrencilerinin yaş ile etkili iletişim becerileri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson korelasyon testi uygulandı. Test sonuçlarında yaş ile egoyu geliştirici dil boyutu arasında negatif yönde ($r = -0,116$; $p < 0,05$), kendini tanıma-kendini açma boyutu arasında pozitif yönde ($r = 0,124$; $p < 0,05$) ilişki olduğu tespit edildi.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversite öğrencilerinin etkili iletişim düzeylerini cinsiyet, yaş, fakülte ve sportif/sanatsal/kültürel etkinliklere katılım değişkenleri açısından incelediğimiz çalışmada; Öğrencilerin etkili iletişim düzeylerinin fakülteye göre farklılık gösterdiği ve eğitim, İİBF ve fizyoterapi öğrencilerinin egoyu geliştirici dil becerisinin daha iyi olduğu, eğitim ve fen edebiyat öğrencilerinin etkin dinleme becerisinin daha iyi olduğu, mühendislik ve spor bilimleri öğrencilerinin kendini tanıma-kendini açma becerisinin daha iyi olduğu, diş hekimliği öğrencilerinin empati becerisinin daha iyi olduğu, diş hekimliği, eğitim, fizyoterapi ve rehabilitasyon, hukuk, iktisadi ve idari birimler öğrencilerinin ise ben dilini kullanma becerisinin daha iyi olduğu belirlendi. Bu durumun hem eğitim alanının sayısal ve sözel yönden farklılık göstermesinden hem de bazı meslekler gereği insanlarla daha fazla etkileşimde bulunulmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca insanlar ile etkileşimin yüksek olduğu mesleklerin eğitim-öğretim sürecinde, iletişim becerileri geliştirmeye yönelik derslerin, ders içi çalışmaların veya ders dışı etkinliklerin olması da fakülteler arasında iletişim becerilerinin farklılaşmasına neden olabilir. Etkili iletişim üzerinde fakülte faktörünün rolünü inceleyen araştırmalarda da anlamlı ilişkilerin olduğu vurgulanmaktadır (Akgün ve Çetin, 2018; Akyol, 2019; Baki, 2019; Şahin ve Karatekin, 2022).

Öğrencilerin etkili iletişim düzeylerinin sportif / sanatsal / kültürel etkinliklere katılıma göre farklılık gösterdiği ve kendini tanıma-kendini açma açısından etkinliklere katılanların iletişiminin daha iyi olduğu belirlendi. Bu durumun sportif / sanatsal / kültürel etkinliklerin özellikle üniversite

öğrencilerinin sosyalleşmesine imkân sağlayarak iletişim becerilerinin gelişimine katkıda bulunmasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Ayrıca sportif / sanatsal / kültürel etkinlikler bireyin çevresiyle kuracağı etkileşim ve iletişim kısıtlayıcılarını ortadan kaldırarak, özgüven gelişimine katkıda bulunabilir ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları oluşmasını sağlayabilir. Bu durumda çeşitliliği ve özellikleriyle birçok ilgi ve yeteneğe hitap eden, yaparak ve yaşayarak algılama ortamları sağlayan sportif / sanatsal / kültürel etkinliklerin, iletişim becerileriyle ilgili olarak ailesel, ekonomik ve çevresel faktörlerden kaynaklanabilecek eksiklikleri giderebileceği düşünülmektedir. Bu bulgu konuyla ilgili yapılan birçok araştırma tarafından da desteklenmektedir (Ge ve ark., 2019; Harmison, 2011; Nikbakhsh ve ark., 2013; Özdenk ve Kaya, 2019; Öztürk ve ark., 2011; Stoldt ve ark., 2020; Yedidia ve ark., 2011).

Öğrencilerin etkili iletişim düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve karşısındaki kişinin önemli olduğunu gösterme, empati yapma ve ben dilini kullanma açısından kadınların iletişiminin daha iyi olduğu, etkin dinleme açısından ise erkeklerin iletişiminin daha iyi olduğu belirlendi. İletişim becerilerinde kadın ve erkekler arasında oluşan bu farkların sosyalleşme ve cinsiyet rol beklentilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmamızdan hareketle kadınların etkin dinleme haricinde sosyalleşmede ve etkili iletişim kurmada erkeklere oranla daha iyi olduğu söylenebilir. Cinsiyet rollerine baktığımızda da toplumumuzda erkeklerin daha baskın ve katı olduğu, kadınların ise daha duygusal, informal ve arkadaşça davranışlar sergilediği görmek mümkündür. Ayrıca kadınların arkadaşlarıyla olan ilişkilerine erkeklerden daha fazla önem verdikleri ve daha duyarlı, sevgi dolu, incelikli özellikler gösterdikleri söylenebilir. Geçmişten günümüze, etkili iletişim üzerinde cinsiyet faktörünün rolünü inceleyen araştırmalarda da anlamlı ilişkilerin olduğu vurgulanmaktadır (Altıok ve ark., 2023; Ariyani ve Hadiani, 2019; Arıcan, 2021; Lammers ve Byrd, 2019; Milli ve Yağcı, 2017; Uygun ve Arıkan, 2019).

Öğrencilerin etkili iletişim düzeylerinin yaş ile ilişkili olduğu ve yaş artışı ile egoyu geliştirici dil kullanma becerisinin azaldığı, kendini tanıma-kendini açma becerisinin ise arttığı belirlendi. Bunun nedeninin yaş ile birlikte bilişsel yapıdaki gelişme, zihinsel becerilerin olgunlaşması, dış dünyayı algılamada ve kavramada oluşan değişikliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yaş ile birlikte çevredeki kişilerin beklentilerinin gözlenmeye başlaması, üstlenilen sosyal rollerde değişiklikler ile sonuçlanabileceğinden kişilerin kimlik kazanımlarında köklü değişimler olabilir. Bu değişimler bireylerin yaşamda karşılaştıkları durum ve olaylar hakkında değerlendirme, muhakeme etme gibi becerilerini farklılaştırırken, çevresine karşı daha eleştirel bir tutum sergileyebilmesine neden olabilir. Etkili iletişim üzerinde yaş faktörünün rolünü inceleyen araştırmalarda da anlamlı ilişkilerin olduğu vurgulanmaktadır (Bayrak ve Nacar, 2015; Bussard ve Lawrence, 2019; Dalkılıç, 2011; Khasawneh, 2022; Sandu ve Gide, 2019; Yetişkin, 2016).

Literatürden farklı olarak çalışmamızda geniş çapta birçok fakültede öğrenim gören üniversite öğrencileri örnekleminde incelenen etkili iletişim becerisi kavramının hem fakülteler arasında farklılık gösterdiği hem de cinsiyet, yaş ve çeşitli aktivitelere katılım faktörlerinden etkilendiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak kadınların etkili iletişim kurmada daha hassas olduğu, yaş ile gelen olgunluğun iletişim becerilerinde değişim yarattığı, mezun olduklarında mesleği insanlar ile birebir ilişkileri içerecek olan öğrencilerin etkili iletişim konusunda daha duyarlı olduğu, çeşitli aktivitelere katılımın insanları sosyalleştirerek iletişim becerilerini arttırdığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda iletişim becerilerinin öğrenilebilir ve pekiştirilebilir bir kavram olduğu söylenebilir. Etkili iletişimin insanların sağlıklı ilişkiler kurabilmesinde ve kişilerarası çatışmalarda ortak bir yol bulunabilmesinde önemli bir faktör olduğu düşünüldüğünde, üniversite öğrencilerinin daha mesleklerine başlamadan bu becerileri öğrenmesi, pekiştirmesi ve davranışlarının kalıcı hale gelmesi ilerideki iş yaşantılarını kolaylaştıracaktır. Bu nedenle üniversite ortamlarında daha fazla iletişim

odaklı etkinliklerin düzenlenmesi, öğrencilerin sosyalleşmesi açısından daha fazla sportif / sanatsal / kültürel etkinliklere yer verilmesi, sağduyu sağlanması ve bu konuda daha duyarlı olunması açısından dikkate alınması gereken bir konudur.

5. SINIRLIKLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın yöntemi, ölçümler, veri toplama teknikleri ve analiz yöntemleri belirli sınırlılıklar içerebilir. Örneğin, anketlerin yanıtları öğrencilerin gerçek iletişim becerilerini tam olarak yansıtmayabilir. İletişim becerileri ve etkinliklere katılım üzerinde zaman içinde değişen etkiler olabilir. Bu nedenle, araştırmanın zaman kısıtlamaları sonuçların genelleme yapılabilirliğini etkileyebilir. Araştırma, etkinliklere katılım ile ölçülen iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi belirliyor olabilir. Ancak, bu katılımın gerçek hayattaki iletişim becerileri üzerindeki etkisini ölçmek daha karmaşık olabilir. Çalışmada elde edilen bulguların alternatif açıklamaları dikkate alınmalıdır. Örneğin, kadınların etkili iletişim becerilerine daha duyarlı olması, toplumsal normların ve beklentilerin etkisi olabilir ve cinsiyetin doğrudan bir neden-sonuç ilişkisi olmayabilir. Çalışmada belirli değişkenler üzerine odaklanılmış olabilir, ancak diğer potansiyel etkilerin dikkate alınmaması sonuçların tam bir resmini sunmayabilir. Örneğin, kişisel özelliklerin (örneğin, empati, özgüven) etkileri göz ardı edilmiş olabilir. Bu sınırlılıkların araştırmanın sonuçlarını yorumlarken ve uygulamada dikkate alınması önemlidir. Araştırmamızın sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilerin dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir:

- Üniversite ortamlarında iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik daha fazla etkinlik düzenlenmesi teşvik edilmelidir. Öğrencilerin farklı iletişim becerilerini pratik yapabilecekleri, rol oynama, tartışma veya grup çalışmaları gibi etkinliklere daha fazla yer verilmelidir.
- Öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmek ve iletişim yeteneklerini pekiştirmek için sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılım teşvik edilmelidir. Bu tür etkinlikler, öğrencilerin farklı insanlarla etkileşimde bulunmalarını sağlar ve iletişim becerilerini artırabilir.
- Üniversite yönetimleri ve öğretim üyeleri, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek için sağduyulu ve duyarlı bir yaklaşım benimsemelidir. Öğrencilerin kişisel ve akademik gelişimlerine destek olmak için iletişim becerilerine önem verilmelidir.
- Üniversite öğrencilerinin etkili iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla, etkili iletişim becerisi diğer fakültelere göre düşük olarak gözlemlenen birimlerin programlarına etkili iletişime yönelik seçmeli dersler eklenebilir.
- Özellikle mezun olduklarında mesleki yaşamlarında insanlarla birebir ilişkiler içeren mesleklerde çalışacak öğrencilere, etkili iletişim becerilerinin önemi vurgulanmalıdır. Bu tür mesleklerde başarılı olabilmek için iletişim becerilerini geliştirmek önemlidir.
- Önerilen etkinliklerin ve destek hizmetlerinin sürdürülebilir ve uygulanabilir olmasına dikkat edilmelidir. Öğrencilerin katılımını teşvik etmek için çeşitli yöntemler ve olanaklar sunulmalıdır.

Bu öneriler, üniversitelerin öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için alabileceği adımları içermektedir. Bu adımların uygulanması, öğrencilerin iş yaşantılarında başarılı olmalarına katkıda bulunabilir.

Yazar Katkıları

Yazar CB, yazar ET, yazar BCİ, yazar CA ve yazar EB makalenin tasarımında, yazarlar CB, ET, BCİ, CA ve EB veri toplamada, yazar ET verilerin analizi ve yorumlanmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Tüm yazarlar makalenin taslağının hazırlanmasına katılmış, yazar CB makaleyi eleştirel bir şekilde gözden geçirmiştir. Tüm yazarlar makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Etik Beyan

Çalışma kapsamında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 30.03.2023 tarih ve 2023/141 sayılı toplantıda Etik Onayı alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, V. (2009). *Communication skills of teacher candidates* (Master's Thesis). Mehmet Akif Ersoy University, Social Sciences Institute, Burdur.
- Akgün R., & Çetin, H. (2018). Determining the communication skills and empathy levels of university students. *MANAS Journal of Social Research*, 7(3), 103-117.
- Akyol, P. (2019). Comparison of communication skills of different faculty students. *Journal of Sports Education*, 3(3), 71-77.
- Altıok, A. N., Demirci, S., & Çavuşoğlu, S. B. (2023). Examining the relationship between university students' attitudes towards gender relations and their communication skills. *Journal of Population Therapeutics and Clinical Pharmacology*, 30(11), 281-291. <https://doi.org/10.47750/jptcp.2023.30.11.029>
- Arı, R. (1989). *The effect on ego states, assertiveness, and adjustment levels of university students' dominance of ego states, and some personal variables* (PhD Dissertation). Hacettepe University, Institute of Social Sciences, Ankara.
- Arcan, H. (2021). Communication skills of university students: Athletes and sedentaries. *CBU Journal of Physical Education and Sports Sciences*, 16(2), 70-78. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.973298>
- Arıcı, İ., & Angın, Y. N. (2017). Communication skill levels of faculty of theology students. *Review of the Faculty of Divinity of Amasya University*, 1(8), 199-219. <https://doi.org/10.18498/amauidf.325835>
- Ariyani, E. D., & Hadiani, D. (2019). Gender differences in students' interpersonal communication. *Responsible Education. Learning and Teaching in Emerging Economies*, 1(2), 67-74. <https://doi.org/10.26710/relate.v1i2.1125>
- Baki, E. (2019). *Investigation of communication skills and problem solving skills of young people according to sport participation levels* (Master's Thesis). Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Health Sciences, Erzincan
- Bayrak, E., & Nacar, E. (2015). Investigating communication skill levels of trainers who working in the professional team sports. *Academic Journal of Social Research*, 3(14), 391-405. <https://doi.org/10.16992/ASOS.718>
- Buluş, M., Atan, A., & Sarıkaya, H. E. (2017). Effective communication skills: A new conceptual framework and scale development study. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(2). <https://doi.org/10.15345/iojes.2017.02.020>
- Bussard, M. E., & Lawrence, N. (2019). Role modeling to teach communication and professionalism in prelicensure nursing students. *Teaching and Learning in Nursing*, 14(3), 219-223. <https://doi.org/10.1016/j.teln.2019.04.005>
- Cleland, J., Foster, K., & Moffat, M. (2005). Undergraduate students' attitudes to communication skills learning differ depending on year of study and gender. *Medical Teacher*, 27(3), 246-251. <https://doi.org/10.1080/01421590400029541>

- Corey, G. (2001). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (6th ed). Pacific Brooks: Cole
- Çakır, G. (2021a). Normallik analizleri. İçinde A. Kalkavan (Editör). *Spor bilimlerinde veri analizine giriş* (ss: 105-110). İstanbul: Efe Akademi.
- Çakır, H. İ. (2021b). Tanımlayıcı istatistikler. İçinde A. Kalkavan (Editör). *Spor bilimlerinde veri analizine giriş* (ss: 57-62). İstanbul: Efe Akademi.
- Dalkılıç, M. (2011). *Elementary school students participation in sports activities and communication skills level investigation of relationships between* (Master's Thesis). Karamanoğlu Mehmetbey University, Social Sciences Institute, Karaman.
- Elkatmış, M., & Ünal, E. (2014). A study on pre-service classroom teachers' levels of communication skills. *Trakya University Journal of Social Science*, 16(1), 107-122.
- Ge, Y., Xin, S., Luan, D., Zou, Z., Liu, M., Bai, X., & Gao, Q. (2019). Association of physical activity, sedentary time, and sleep duration on the health-related quality of life of college students in Northeast China. *Health and Quality of Life Outcomes*, 17, 1-8. <https://doi.org/10.1186/s12955-019-1194-x>
- Gibson, R. L. & Mitchell, M. H. (1995). *Introduction to counseling and guidance* (4th Ed). Prentice Hall.
- Harlak, H., Gemalmaz, A., Gurel, F. S., Dereboy, C., & Ertekin, K. (2008). Communication skills training: Effects on attitudes toward communication skills and empathic tendency. *Education for Health: Change in Learning and Practice*, 21(2).
- Harmison, R. J. (2011). Peak performance in sport: Identifying ideal performance states and developing athletes' psychological skills. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 1(S), 3-18. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.37.3.233>
- Ihmeideh, F. M., Ahmad, A., & Al-Dababneh, K. A. (2010). Attitude toward communication skills among students' teachers' in Jordanian public universities. *Australian Journal of Teacher Education*, 35, 1-11. <https://doi.org/10.14221/ajte.2010v35n4.1>
- Kalkavan, A. (2021). *Spor bilimlerinde veri analizine giriş*. İstanbul: Efe Akademi.
- Kayhan, R. F., & Erdem, K. (2019). Investigation of attitudes of university students studying sports education to coaching profession. *International Journal of Social Research*, 12(68). <https://doi.org/10.17719/ijisr.2019.3925>
- Kayhan, R. F. (2021). *İlişki ve etki analizleri*. İçinde A. Kalkavan (Editör). *Spor bilimlerinde veri analizine giriş* (ss: 197-230). İstanbul: Efe Akademi.
- Kementerian, M. (2006). Modul pembangunan kemahiran insaniah (soft skills) untuk institusi pengajian tinggi Malaysia. *Penerbit Universiti Putra Malaysia*.
- Khasawneh, M. A. S. (2022). The degree of practicing effective communication skills among teachers of learning disabilities in English language from their point of view. *Science and Education*, 3(2), 492-509.
- Kuşat, Z. (2023). *Examining the relationship between effective communication skills and decision-making levels of individuals doing sports* (Master's Thesis). Karamanoğlu Mehmetbey University, Social Sciences Institute, Karaman.
- Lammers, W. J., & Byrd, A. A. (2019). Student gender and instructor gender as predictors of student-instructor rapport. *Teaching of Psychology*, 46(2), 127-134. <https://doi.org/10.1177/0098628319834183>
- Milli, M. S., & Yağcı, U. (2017). Research on communication skills of pre-service teachers. *Abant İzzet Baysal University Faculty of Education Journal*, 17(1), 286-298. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.28551-304635>
- Nikbakhsh, R., Alipor, H. G., Mosavi, F., & Abdi, H. (2013). The comparison of communication skills in athletes and non athletes. *Advances in Environmental Biology*, 7(6), 1221-1223.
- Özdenk, S., & Kaya, K. (2019). Examination on communication and happiness levels of athletes. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 21(2), 305-310. <https://doi.org/10.15314/tsed.578172>

- Öztürk, Ö. T., & Soytürk, M. (2019). Coach communication skills according to athletes' perceptions. *Manas Journal of Social Studies*, 8(1), 576-583. <https://doi.org/10.33206/mjss.492884>
- Öztürk, Ö., Soytürk, M., Daşdan, E. N., & Çamlıyer, H. (2011). Comparing communication skill levels between the students being athlete at university teams and the students not doing sport. *Journal of Sports Sciences*, 22(2), 43-53.
- Penbek, S., Yurdakul, D., & Cerit, A. G. (2009). Intercultural communication competence: A study about the intercultural sensitivity of university students based on their education and international experiences. *International Journal of Logistics Systems and Management*, 11(2). <https://doi.org/10.1504/IJLSM.2012.045425>
- Sandu, N., & Gide, E. (2019). *Adoption of AI-Chatbots to enhance student learning experience in higher education in India*. In 2019 18th International Conference on Information Technology Based Higher Education and Training, Magdeburg, Germany.
- Sawyer, A. J., Tomlinson, S. R., & Maples, A. J. (2000). Developing essential skills through case study scenarios. *Journal of Accounting Education*, 18, 257-282. [https://doi.org/10.1016/S0748-5751\(00\)00019-1](https://doi.org/10.1016/S0748-5751(00)00019-1)
- Selanik, T. (2015). Educators terms of effective communication skills. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 41, 367-381. <https://doi.org/10.9761/JASSS3130>
- Stoldt, G. C., Dittmore, S. W., Ross, M., & Branvold, S. E. (2020). *Sport public relations*. Human Kinetics.
- Şahin, Ü., & Karatekin, K. (2022). Investigation of social participation skill levels of primary school fourth grade students in terms of various variables. *Amasya University Faculty of Education Journal*, 11(2), 98-117.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Uygun, K., & Arıkan, A. (2019). Determination of the social studies teacher candidates communication skills. *International Journal of Turkish Literature Culture Education*, 8(4), 2256-2281.
- Varişoğlu, M. C. (2017). An evaluation of the students studying department of Turkish language and literature in terms of communication and verbal expression skills. *Turkish Studies International Periodical for the Languages*, 12(14), 529-544. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.11627>
- Yedidia, M. J., Gillespie, C. C., Kachur, E., Schwartz, M. D., Ockene, J., Cherpaitis A. E., Snyder, C. W., Lazare, A., & Lipkin, M. (2011). Effect of communications training on medical student performance. *The Journal of American Medical Association*, 306(11), 1169-1277. <https://doi.org/10.1001/jama.290.9.1157>
- Yetişkin, G. (2016). A survey on the relationship between developing communication skills in the adolescences and shyness (Master's Thesis). Beykent University, Social Sciences Institute, Istanbul.
- Yüksel-Şahin, F. (2011). İletişim becerilerine genel bir bakış. İçinde A. Kaya (Ed.). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* (ss: 35-68). Ankara: Pegem Akademi.

Makale Geliş : 03.08.2024

Makale Kabul : 22.11.2024

Açık Erişim Politikası

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>